

Çocukların neye ihtiyacı var

Peter Lang

Waldorf Pedagojisinde çocukların okul çağına gelinceye kadarki eğitimi ve öğretimi için hedefler

Çocuklar yetenekleri, eğilimleri, ilgileri ve engelleriyle kendilerini geliştirmek isteyen ve kendi öz yolunda gitmek isteyen bireyler olarak dünyaya gelirler. Bu süreci mümkün olduğunca iyi biçimlendirebilmek için, yetkin erişkin örneklerle, sevgi dolu ve güvenli ilişkilere ve kendilerine özgü gelişme zamanına ihtiyaçları vardır. Çocuklar, erişkin dünyasının zaman çizelgesine ve politik ya da ekonomik amaçlar düşüncesine uymazlar. Çocuklar öğrenme yeteneği olan, öğrenme sevinci duyan ve öğrenmeye hazır varlıklardır. Gelişim pencereleri özellikle ilk çocukluk çağında ve ilk okul yıllarında sonuna kadar açıktır. Buradan da çocukların yaşadığı dünyayı biçimlendirirken, sağlıklı gelişebilmelerini (Salutogenese) ve

*dünyayı bağlantılarıyla birlikte tanımayı öğrenmelerini (Anlaşılabilirlik)

* gelişen kendi kuvvetlerine ve yeteneklerine güven kazanmalarını (Uygulanabilirlik)

* kendi davranışlarının, duygularının ve düşüncelerinin anlamlılığını keşfetmelerini

sağlama sorumluluğu ortaya çıkar.

Okula başlama yaşı sorunu da parti politikaları ya da ekonomik çıkarlara göre değil, tersine çocuğun bedensel, ruhsal, tinsel ve toplumsal gelişimine göre belirlenmelidir. Okul öncesi dönem, okula özgü öğrenmeden bağımsız olarak, daha sonra okuldaki eğitim ve öğretimin üstüne inşa edilebileceği temel yetkinlikleri geliştirmeye hizmet etmelidir. İşte tam da bu temel yetkinlikler daha sonraki gencin ve erişkinin, gündelik yaşamın verimlilik beklentilerine mümkün olduğunca yanıt verme, işleri çekip çevirebilme gücü verir, daha sonraki uzmanlaşmalar için gerekli temelleri oluşturur.

Yetkinlik Merkezleri olarak Waldorf Çocuk Yuvaları

Waldorf çocuk yuvaları kendilerini yalnızca koruyup kollama kurumları olarak idrak etmezler, tersine tekil çocuğun eğitime başlama ve gelişme koşullarını iyileştirmek ve ona neşeli, öğrenme yoğunluklu ve mutlu bir çocukluk dönemi sağlamak isterler.

Okul çağından önceki çocukların tek boyutlu entelektüelliğe, zihinselleşmeye ihtiyacı yoktur ve bunu taşıyamazlar da. Tabii itaat pedagojisine de ihtiyaçları yoktur. Onların, kendilerine yol gösterebilecek, öğrenme şansı tanıyacak anne-babanın ve iyi eğitilmiş pedagoğların itinalı kılavuzluğuna ve desteğine ihtiyacı vardır. Kendi yollarını bulmaları ancak böyle mümkün olacaktır

Waldorf pedagojisinde ve Waldorf çocuk yuvalarında yaşamın ilk altı, yedi yılı için ya da eğitim ve gelişim hedefi olarak özellikle yedi yetkinlik alanı geçerlidir:

Bedensel ve devinimsel yetkinlik

Bilim insanları ve öğretmenler birinci sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasında duruş ve denge bozuklukları, aşırı kilo belirlemişlerdir. Çoğu çocuk yeterli hareket etme olanağından yoksundur, ince ve kaba motorik yeterince gelişmemiştir. Bu yalnızca hastalık sigortaları için değil, toplum için de bir sorun ortaya çıkarmaktadır. İnsanın ruhsal tinsel bakımdan kendini iyi hissetmesi, bedensel hareketliliğiyle doğru orantılıdır, bedensel dengesini tutturamayanlar, ruhsal denge sorunlarıyla çok daha erken karşılaşır. Ayrıca hareket edebilme yetisi, konuşma becerisi kazanmayı belirgin ölçüde etkiler. Bir şeyi kavramak ve ona doğru gidebilmek, kendini ona hasredebilmek, algılamayı etkiler, çocuğun deneyim ufkunu genişletir ve dil gelişim sürecine ivme kazandırır. Böylece faal ve çok yönlü hareket edebilmeyi öğrenen çocuklar, gittikçe nitelikli hale gelen bir düşünme faaliyetine hazırlık yapmış olurlar.

Bu nedenle Waldorf çocuk yuvalarında çocukların çok yönlü hareket edebilmesine büyük önem verilir: düzenli yürüyüşler ya da bahçede oynama ve çalışma kadar rond yapmak ya da parmak oyunları ve dikiş, örgü gibi el işleri de bu yelpazeye dahildir.

Yöntemsel uyarılar: Bedenin algılanması, beden duygusu, kaba ve ince motorik koşma, tırmanma ve ip atlama sırasında, ya da rond yaparken, bahçede veya mutfakta, oyun veya çalışma sırasında, basit müzik aletleri çalarken, alet edevatla çalışırken (örneğin bir kuş yuvası gibi basit eşya yaparken) gelişir.

Duyusal ve algısal yetkinlik

Her yanımızı sanal dünyalar sarıyor ve bize gerçekte o biçimde var olmayan nitelikleri, varmış gibi gösteriyorlar. Bu sanırsal görüntülerin tuzağına düşmemek için, kendi duyularımıza her zamankinden daha fazla güveniyor olmamız gerek, daha keskin bir algılama yetkinliğine ihtiyacımız var. Çocuklarımızın, hem çevrelerinde olup bitenlere hem de kendi başlarına gelenlere karşı uyanık bir bilince ihtiyaçları var. Bu duyarlılık, ancak kendi algı gücüne güven duymakla gelişir, bu yüzden de o dönemde saf ve katışksız, sahiciliğinden emin olunabilecek izlenimlere ihtiyaç vardır.

İleride gerekli olacak medya yetkinliği de, pedagojik temelini işte buradan alacaktır. Amerikalı bilgisayar uzmanı Joseph Weizenbaum "medya yetkinliğinin" eleştirel düşünme yeteneği anlamına geldiğini söyler. Eleştirel düşünmeyi ise insan, yalnızca eleştirel irdelemeci bir okuma ile öğrenir, bunun ön koşulu da yüksek dil yetkinliğidir, der.

O nedenle Waldorf çocuk yuvasında çocuklar önce gerçek dünyayı duyularıyla keşfedebilmeli ve araştırabilmelidir; bu arada da basit, algılanabilir bağlantıları tanımayı ve anlamayı öğrenmelidir. Böylece, keşfetme sevinci ile birlikte yavaş yavaş başlıca temel doğa yasalarını öğrenirler. Daha karmaşık bağlantıları öğrenmeden, kavramaya girişmeden önce çocuklara, hiç olmazsa bu tür temel ön koşulların aktarılmış olması gerekir. Bu nedenle, çocuk yuvasındayken bilgisayar ya da televizyon, daha sonra gerekli olacak medya yetkinliği için asla destekleyici değildir.

Yöntemsel uyarılar: İnsanın örneğin dokunma duygusu, yaşama duygusu, kendi devinimini algılama duygusu, denge duygusu, koku alma duygusu, tat alma duygusu, işitme duygusu ve görme duygusu gibi on iki duyusunun desteklenmesi. Sağlıklı ve doğala yakın üretilmiş gıdalar, kullanılan malzemenin duyuları kandırmaya yönelik olmayan (tahta gibi görünür, ama aslında plastiktir) sahiciliği ve doğallığı bu gelişimi destekler, aynı zamanda çocuğun yakın çevresinde uyumlu biçimlendirilmiş mekanlar, malzeme ile renklerin uyumluluğu gibi örnekler sayabiliriz.

Dil yetkinliği

Düşünme ve konuşma birbirleriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. Sadece dille düşünüleni ifade edebilir, duygularımızı dışa vurabiliriz, dünyadaki her şeye bir ad verebilir ve birbirimizle konuşabiliriz. Ama bu aracın erkenden faal ve itinalı bakıma ihtiyacı vardır. Çocuklar konuşmayı, konuşulan bir çevrede öğrenirler. Burada her şeyden önce konuşanla işiten arasındaki karşılıklı insani ilişki önemlidir. Çocukla erişkin arasındaki dilsel ve ruhsal sıcak ilişki, iyi ve ayrılmış bir konuşma biçiminin de besleneceği zemindir.

Çocukların konuşmaya başlama zamanı bireysel olarak farklılık gösterir. Ama dile nüfuz edebilmek için, bütün çocukların erişkinlerde iyi dilsel örneklerle ihtiyacı vardır.

Waldorf çocuk yuvalarında şarkıların, masalların, şiirlerin, parmak oyunlarının ve uyaklı tekerlemelerin büyük önemi vardır. Böylece çocuklar, dili oynayarak öğrenir ve kendilerini anadillerinde rahatça ifade edebilme duygusunu yaşarlar. Bu sırada öğretmenlerin konuşma biçimi sevgi ve şefkat dolu, açık seçik ve resimsel, üstelik çocuğun yaşına uygun olmalıdır. Burada ne bebek dili denen o garip kısaltma ve yarım yamalak konuşma tarzını, ne de soyut açıklamaları bulabilirsiniz.

Yöntemsel uyarılar: İyi dilsel örnekler, belirgin, sözcükçe zengin ve resimsel bir dil, şarkılar, şiirler, parmak oyunları, tekerlemeler, eşyanın gerçeğine uygun ve uzmanca adlandırılması, örneğin bitki ve hayvan isimleri gibi. Her gün anlamlı öykülerin ve masalların anlatılması ve birlikte okunması; çocukların konuşmasına, kendini ifade etmesine izin verilmesi, zaman tanınması, hemen düzeltme yapılmaması, dinlemeye zaman ayrılması - böylece okuma sevinci ve okuma yeteneği gelişir.

Düşgücü ve yaratıcılık yetkinliği

Çelişkileri her yerde yaşıyoruz: çevremiz belli normlara gittikçe daha fazla uyduruluyor, önceden hazırlanıp belirleniyor.

Öte yandan düşgücü ve yaratıcılık olmadan insani ve toplumsal gelişimi düşünmek olanaksızdır. Ama, yakında bunları yapacak yeteneğimiz bile kalmayacak sanki. Bu yetkinliği nasıl kazanıp sürdürebiliriz acaba? İleride erişkin olacak bu insandan, yaşamını biçimlendirirken ve iş dünyasında haklı olarak fikir zenginliği, ruhsal-tinsel esneklik ve hareketlilik ile düşgücü isteniyorsa, bunların tohumları çocuk yuvası döneminde ekilmelidir. Düşgücü dolu, sanatsal her şey insanın ruhunu ve bilincini genişletir.

Waldorf çocuk yuvasında, çocuğun düşgücü yetisinin gelişimi ve beslenmesi çok somut biçimler alır. Orada özellikle henüz norma uydurulmamış ve neredeyse bitirilmemiş, tamamen biçim kazanmamış, çocukların yaratıcı güçlerini uyaran çok sayıda oyuncak bulunur. Anlatılan öykü ve masallar çocukları, duyduklarını oyunbaz bir yaratıcılıkla hayata geçirmek ve dönüştürmek için teşvik eder. Gündelik oyun saatleri uygulaması, çocukların verimli biçimde, bir şeye yoğunlaşarak ve daima yeniden körüklenen bir yaratıcı sevinçle faaliyette bulunmaları için gerekli zamanı sağlar.

Yöntemsel uyarılar: taşlar, tahtalar, levhalar, bezler, çaputlar gibi fanteziyi uyaran, yani serbest çağrışıma izin veren oyuncaklar ve oyun malzemesi; ormanda ya da bahçede düzenli belirlenmiş süreyle örneğin rol oyunları, kukla oyunları gibi çok yönlü oyun ve biçimlendirme durumları yaratmak; yönlendirmeli özgür oyunlar; ayakkabı tamircisi, marangoz, terzi gibi el işi ve zanaat oyunları; yani "ilk meslekler" dediğimiz işlerin oynayarak öğrenilmesi ve bunlarla bir ilişki kurulması; uyarıcı öyküler dinlemek ve onları oyun haline dönüştürerek sahnelemek.

Toplumsal yetkinlik

Toplumsal birlikteliğin öğrenilmesi gerekir. Tekil insanın ve bir topluluğun yaşamı, toplumsal yetkinlik olmadan düşünülemez. Çocuklar doğumdan itibaren toplumsal varlıklardır, insani ilişkilere ve durumlara öğrenerek nüfuz edebilmek isterler. Bu öğrenme süreci ailede başlar ve çocuk yuvasında devam eder. Ama gittikçe daha fazla sayıda çocuk tek çocuklu ailede, kardeşiz hatta yalnızca anne ya da baba ile büyümektedir. Bu nedenle o çocukların toplumsal alıştırmaları kısıtlıdır. O yüzden de çocuk yuvası, her zamankinden çok toplumsal tecrübe alanı yaratacak temelleri oluşturmalıdır. Toplumsal birliktelikte tekil insanın ilgi alanlarını, isteklerini, ihtiyaçlarını toplumsal çevreyle verimli bir uyum içine getirmek söz konusudur. Bu arada hem tekil insanın kendi eğilimleri ve yeteneklerine göre, sorumlu bir özgürlük itisinden yola çıkarak yaşam birliğini oluşturmak için katkıda bulunması (gelişip biçimlenme alanı), hem de öte yandan bu yaşam birliği içinde mümkün olduğunca herkesin çıkar ve isteklerinin yerini bulabilmesi gerekir. Bunun için kurallar, uzlaşma ve güven gereklidir. Çocukların, içinde bu toplumsal kuralların mümkün olduğunca çoğunu yaşayarak öğrenebilecekleri ve yön bulabilecekleri birlikte yaşama ortamlarına ihtiyaçları vardır

Waldorf çocuk yuvası işte bu tür yön verici bir yaşam ortamıdır. Çocuklar bu ortamda günlük ve haftalık yapılandırıcı bir ritimle tanışır, kurallar olduğunu, tekil çocuk için olduğu kadar grup için de ödevler bulunduğunu (örneğin ortalığı toplamak ya da masayı hazırlamak gibi) yaşayarak öğrenir. Bu bağlamda daima yeniden erişkinin yapıp ettiklerini taklit ederek yön bulurlar. Sorumluluk üstlenmeyi ve bu sırada oluşan kendi biçim kazanma alanından yararlanmayı öğrenirler
- aynı zamanda pratik faaliyet alıştırmaları yaparlar.

Yöntemsel uyarılar: bulaşık yıkama ya da çiçekleri sulama, birlikte masal öykü dinleme gibi faaliyetlerde karşılıklı yardımlaşma ve görev üstlenme; anne, baba, çocuk gibi rol oyunları, ifaiyecilik, hastane, bakkal gibi meslekler; vermeyi, almayı ve paylaşmayı öğrenme; anne-babanın çocuk yuvasında oyuncak tamiri, bayram ve kermeslerde işbirliği, yenileme çalışmalarına katılım benzeri faaliyetlerde nasıl birlikte çalıştığını yaşayarak öğrenme; çelişki ve sorun çözüm alıştırmaları, örneğin özür dilemeyi öğrenme.

Motivasyon ve yoğunlaşmada yetkinlik

Günümüzde pek çok çocuk, genç ve erişkin asabiyet, hiperaktivite ve konsantrasyon yetersizliği yüzünden acı çekmektedir. Belli ödevlerle belli bir süre bağlantı kurma ve yaratıcı sevinç duyma yeteneği bakımından özürü hale gelmişlerdir. Bilim ve pedagojide buna neden olan faktörler uzun süredir araştırılmaktadır (Pathogenese). Aynı zamanda da bunu sağaltacak ve sürdürülebilir biçimde dengeleyecek koşulların bulunması ve güçlendirilmesine çalışılmaktadır (Salutogenese).

Waldorf pedagojisi, bu iki tasarımı bir araya getirip aralarında bağlantı kurmayı görev bilmiştir: Küçük çocuğun gelişimi için zararlı olan izlenimleri ondan uzak tutmaya çalışır (örneğin erken yaşlarda televizyon izleme gibi), buna karşın ağırlığı sağaltıcı faktörlere verir. Erken çocuklukta bile çocuğun öğrenme ve faaliyette bulunma ihtiyacına bakarak, taklit etmesi için örnek olma üzerinden onu uyarmaya çalışır. Gündelik akıştan, bazı bayram ve kutlamalarla yıllık akışa kadar çocuk yuvasında düzenli ritmik tekrarlar ve ritim verici biçimlendirme elemanları, çocukların yoğunlaşma yeteneğini geliştirmeye yardımcı olur, ilginç ve uyarıcı faaliyet olanakları yaratılarak çocukların motive olması sağlanır.

Yöntemsel uyarılar: çocuğu kendi başına faal olmaya uyaran ve çeşitli imkanlar tanıyan, kendi kendine oluşturduğu oyunlar, oyuncaklar; işlerin bütünsel olarak baştan sona öğrenilmesi ve alıştırmaları yapılması (ekmek, kurabiye yapma, yıkama, temizleme, bahçe işleri), pedagoğun ilgi duyması sayesinde çocuklara şevk verme, merak uyandırma, anlamsız veya sağlıksız faaliyetler yerine erişkinlerin yaşama uyarıcı etkinliklerine ayak uydurma ve yaşayarak öğrenme

Etik-ahlaki değerlerde yetkinlik

Çocukların da erişkinler gibi kendi yaşamlarını biçimlendirmek için, ruhsal-tinsel yönlendirilmeye, değerlere, fikirlere ve kendilerini içsel bağlantıya sokabilecekleri ödevlere ihtiyaçları vardır. Çocukların kurallara, ritüellere, saydamlık ile dürüstlüğe ihtiyaçları vardır. Çocuklar, girişken, kendini bir işe hasredebilen, kendilerine - ahlak bekçisi kesilmeden - moral bakımdan yön gösterebilen erişkinler isterler. Oysa çoğu çocuk bugün çevresinde sadece, hiçbir taşıyıcı bağlayıcılığı olmayan eğlence ve boş zaman toplumunun ölçütlerini bulmaktadır.

Waldorf pedagojisi, moral ve etik eğitimi son derece bilinçli olarak kendi pedagojik tasarımına almıştır. Çocukların iyilik, güzellik, doğruluk için bir koordinatlar sistemine ihtiyaçları olduğu kadar, başka insanlara, başka kültürlere ve yaratılmış olana saygı duymaya da ihtiyaçları olduğunun bilincindedir. Bununla kişisel sorumluluk üstlenme arasında bağlantı olduğunu öğrenmeleri gerekir.

Yöntemsel uyarılar: Yön verici öyküler, kutlamalara hazırlık ve kutlama, doğayla sevgi dolu ilişkiler kurma, yalap şap göz boyayan bir pedagojiden bilinçli olarak vazgeçme, yakınlarını, komşusunu sevme konusunda uygulama, şükran duyma (yemek öncesi sofrada dua) ve yardıma hazır olma, dernek, birlik, politika, yuva, sivil toplum kuruluşları gibi yerlerde anne-babanın katılımını yaşama, çok kültürlülük özelliklerine dikkat etme; başka halkların ayırıcı özelliklerine, geleneklerine saygı, onların adetlerini, şarkılarını, masallarını öğrenme.

Peter Lang
c/o Waldorfindergartenseminar
Heubergstraße 11, D-70188 Stuttgart;
Telefon: 0049-(0)711-268447-0;
Fax: 0049-(0)711-268447-44;
E-Mail: Peter.Lang@waldorfindergartenseminar.de;
Internet: www.waldorfindergartenseminar.de

Herausgeber/Yayıncı:
Vereinigung der Waldorfindergärten e.V.
Le Quartier Hornbach 12, D-67433 Neustadt/W.
Telefon: 0049-(0)6321-959686
Fax: 0049-(0)6321-959688
E-Mail: info@waldorfindergarten.de

“Çocukluğunu yaşama hakkı - bir insan hakkı” dizisinde şimdiye kadar aşağıdaki kitapçıklar Almanca olarak yayınlanmıştır, Türkçeleri hazırlanmaktadır:

1. Çocukluk tehlikede (P. Lang / S. Pühler)
2. Uyuşturucular ve bağımlılık - Eğiterek önlem alma (F. Vogt)
3. İyi bir çocuk yuvası - En küçük çocukların eğitiminde beklentiler (P. Lang / S. Pühler)
4. Çocukluk dilsizleşti - Medya çağında dil yitimi ve dilin desteklenmesi (R. Patzlaff)
5. Cinselliğin gelişimi - Kılavuz eğitim ve aydınlatma (M. Wais)
6. Çocukların masallara ihtiyacı var (A. Esterl)
7. Çocuklar ve bilgisayar - Waldorf pedagojisinin görüşleri
8. Davranış bozuklukları ya da davranış özgünlüğü (H. Köhler)
9. Çocuklara zaman verin - okul çağına kadarki çocuklarda eğitim ve öğretim (P. Lang)
10. Ruhun ve bedenin gıdaları: çocuk yuvası yaşlarında beslenme (M. Kassner)

Waldorf Initiative Istanbul - Waldorf Girişimi İstanbul
www.waldorfgirisimiistanbul.org
Türkçesi: Tarhan Onur
tarhanonur@orhanonur.com

“Bir toplum, kendini en belirgin biçimde çocuklarına nasıl davrandığıyla ortaya koyar. Başarımız, her toplumun en yaralanabilir yurttaşları ve aynı zamanda en büyük zenginliği olan çocuklarımızın mutluluğu ve sağlığıyla ölçülmelidir.”

Nelson Mandela